

τις Καλές Τέχνες. Παράγουν διαρκώς όλο και περισσότερα αγαθά, κάνουν νέες εφευρέσεις για την καλύτερη διαβίωσή τους και επικοινωνούν εύκολα μεταξύ τους σε όποιο σημείο του πλανήτη κι αν βρίσκονται. Ταξιδεύουν με ασφάλεια και ταχύτητα με αυτοκίνητα, τρένα, πλοία και αεροπλάνα.

Εικόνα 23.2: Κατασκευή δρόμου στη Γερμανία

Εικόνα 23.3: Υπερηχητικό αεροσκάφος ΚΟΝΚΟΡΤ

Εικόνα 23.4: Ο γαλλικός Σιδηρόδρομος Μεγάλης Ταχύτητας

Ας συζητήσουμε τις συνέπειες που επιφέρουν στο περιβάλλον οι ανθρώπινες επεμβάσεις με την ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Η ζωή του ανθρώπου είναι συνυφασμένη με το περιβάλλον, στο οποίο ζει. Άλλοτε ο άνθρωπος προσαρμόζεται σύμφωνα με τις συνθήκες που αντιμετωπίζει και άλλοτε προσαρμόζει τη φύση στις ανάγκες και στις απαιτήσεις του.

Εικόνα 23.5: Από τη ζωή στα τροπικά δάση

Εικόνα 23.6: Από τη ζωή των Εσκιμώων

Εικόνα 23.7: Από τη ζωή των Ευρωπαίων, Κοπεγχάγη

Ας συγκρίνουμε τον τρόπο ζωής των φυλών των τροπικών δασών και των πολικών περιοχών με τον τρόπο ζωής των ανθρώπων στις εύκρατες περιοχές της Γης. Πώς συμπεριφέρονται στη φύση οι πρώτοι και πώς οι δεύτεροι;

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Πολιτισμός: η ανάπτυξη που παρουσιάζεται στις πνευματικές και υλικές συνθήκες της ζωής του ανθρώπου

Τεχνολογία: η πρακτική εφαρμογή των τεχνών και των επιστημών στη βιομηχανία, στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στο εμπόριο και σε κάθε δραστηριότητα του ανθρώπου

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και χρησιμοποιούμε τον παγκόσμιο χάρτη της τάξης μας. Η μία ομάδα καταγράφει τα κράτη της βόρειας εύκρατης ζώνης και η άλλη ομάδα τα κράτη της νότιας εύκρατης ζώνης. Μελετάμε την οικονομική και την τεχνολογική ανάπτυξη των κρατών κάθε ζώνης και συγκρίνουμε τα αποτελέσματα της μελέτης μας. Ζητάμε και τη βοήθεια της δασκάλας ή του δασκάλου μας.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

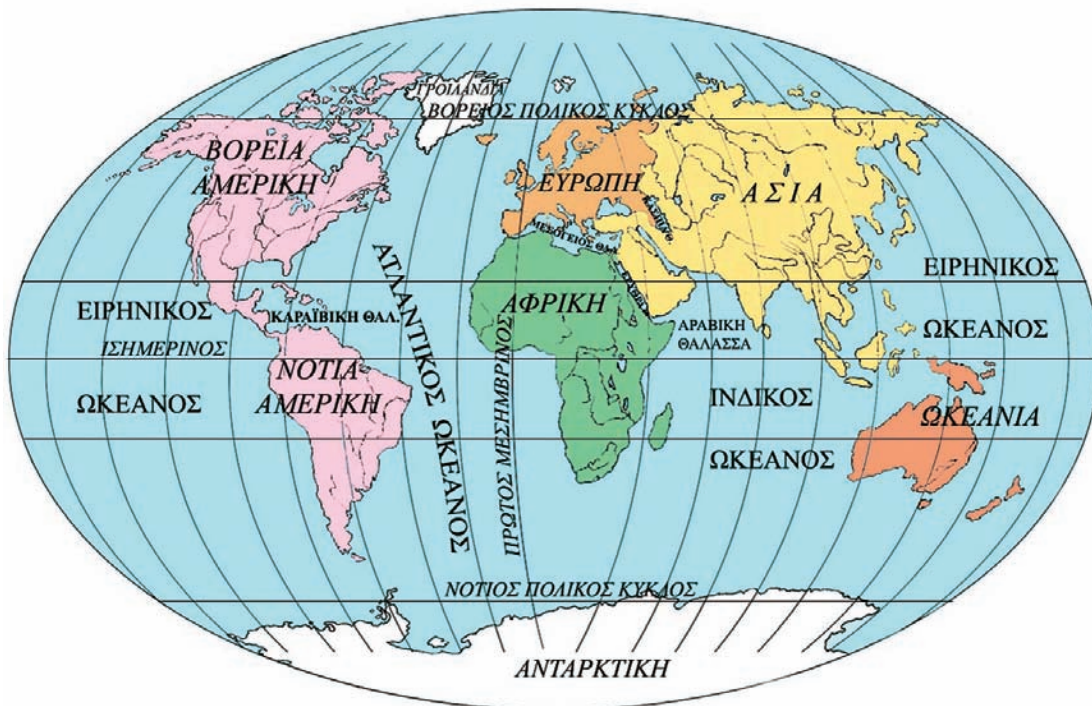
Το εύκρατο κλίμα στη «υπηρεσία» της ανθρωπότητας

Το εύκρατο κλίμα είναι ο καλύτερος φίλος, βοηθός και σύμβουλος του ανθρώπου. Του δίνει τον ήλιο που χρειάζεται και τη βροχή που έχει ανάγκη για να αναπτυχθεί, να θρέψει, να καλλιεργήσει, να εργαστεί, να δημιουργήσει, να προοδεύσει. Ο άνθρωπος δεν έχει να παλέψει με ακραίες καιρικές συνθήκες και αφού ικανοποιεί εύκολα τις βιολογικές και κοινωνικές του ανάγκες, επιδίδεται στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στην πρόοδο των επιστημών, στην υλοποίηση διαστημικών προγραμμάτων και αποστολών, μα και στη μεταβολή της λειτουργίας της ίδιας της φύσης. Ανέπτυξε τη λεγόμενη βιοτεχνολογία, με την οποία επεμβαίνει στη δομή της σύστασης των προϊόντων της γης και δημιουργεί νέες ποικιλίες, που πιστεύει ότι θα ωφελήσουν τον πληθυσμό. Τέτοιες νέες ποικιλίες είναι τα μεταλλαγμένα προϊόντα, για τα οποία πολύς λόγος γίνεται, ενώ κανείς δεν γνωρίζει ποιες επιδράσεις θα έχουν στο περιβάλλον και στον ανθρώπινο οργανισμό.

Οι συγγραφείς

Δ' Ενότητα

Οι ήπειροι

Στην ενότητα αυτή θα μάθετε για:

- ✓ την Ευρώπη
- ✓ την Ασία
- ✓ την Αφρική
- ✓ τη Βόρεια Αμερική
- ✓ τη Νότια Αμερική
- ✓ την Ωκεανία

Η ΕΥΡΩΠΗ Η ταυτότητα της Ευρώπης

Έκταση: 10.498.000 τετρ. χμ.

Πληθυσμός: 729.000.000 κάτοικοι (2003)

Θέση: Βρίσκεται μεταξύ 34° 48' Β και 71° 10' Β (στο βόρειο ημισφαίριο) και μεταξύ 5° 30' Δ (στο δυτικό ημισφαίριο) και 67° 20' Α (στο ανατολικό ημισφαίριο). Είναι στα δυτικά της Ασίας και βόρεια της Αφρικής

Οριζόντιος διαμελισμός (κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία)

Θάλασσες: Μπάρεντς, Νορβηγική, Βαλτική, Βόρεια Θάλασσα, Θάλασσα Μάγχης (στον Ατλαντικό Ωκεανό), Μεσόγειος Θάλασσα, Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος)

Χερσόνησοι: Σκανδιναβική, Ιβηρική, Ιταλική, Βαλκανική

Νησιά: Ισλανδία, Μεγάλη Βρετανία, Ιρλανδία, Σικελία, Σαρδηνία, Κορσική, Κύπρος, Μάλτα, Κρήτη

Κατακόρυφος διαμελισμός (κυριότερα στοιχεία)

Οροσειρές, όρη: Σκανδιναβικές Άλπεις, Άλπεις, Πυρηναία, Σιέρα Νεβάδα, Απέννινα, Δειναρικές Άλπεις, Καρπάθια Όρη, Αίμος, Πίνδος, Ουράλια Όρη

Πεδιάδες: Ρωσική, Γερμανοπολωνική, Γαλλική, Ουγγρική

Ποταμοί: Δούναβης, Ρήνος, Βόλγας, Δνείπερος, Έλβας

Λίμνες: Λατόνγκα, Ονένγκα, Βένερ

Η θέση της Ευρώπης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- για τη θέση της Ευρώπης στον παγκόσμιο χάρτη
- για τα πλεονεκτήματα της θέσης αυτής

Εικόνα 24.1: Η θέση της Ευρώπης στη Γη

Και η Ευρώπη, η ήπειρος,
του Αγίνωρα η κόρη,
του Κάδμου η μικρή αδελφή,
του Βασιλιά της Θήβας,
η Ευρώπη, που αγάπησε
ο Δίας του Ολύμπου,
συγκέντρωσε τα τέκνα της
και με σοφία λέγει:
«Δεν πρέπει πια ποτέ ξανά
να αποχωριστείτε.
Βοήθεια να δίνετε
ο ένας προς τον άλλον
κι όλα της γης τα αγαθά
δίκαια να μοιραστείτε».

Μαρία Τατσόγλου

Με αφορμή τους παραπάνω στίχους, ας συζητήσουμε πώς πήρε το όνομά της η Ευρώπη. Τι μήνυμα δίνει ο τελευταίος στίχος για τη σημερινή Ευρώπη;

Όπως βλέπουμε στον παγκόσμιο χάρτη, το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης βρίσκεται στη βόρεια εύκρατη ζώνη. Είναι ενωμένη με την Ασία και μαζί οι δύο ήπειροι αποτελούν την Ευρασία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ευρώπη είναι μία πολύ μεγάλη χερσόνησος της Ευρασίας. Τα **χερσαία σύνορά** της με την Ασία είναι η οροσειρά των Ουραλίων. Η Μεσόγειος Θάλασσα συνδέει την Ευρώπη με την Αφρική και ο πορθμός του Γιβραλτάρ είναι το πλησιέστερο σημείο των δύο ηπείρων (απέχουν μεταξύ τους μόλις λίγα χιλιόμετρα).

Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τη θέση της Ευρώπης σε σχέση με τον Ισημερινό και τον Πρώτο Μεσημβρινό και πείτε σε ποια ημισφαίρια βρίσκεται.

Ας βρούμε στον παγκόσμιο χάρτη τις γεωγραφικές συντεταγμένες (γεωγραφικό μήκος και πλάτος) της ηπειρωτικής Ευρώπης (χωρίς τα νησιά).

Κεφάλαιο 24ο

Εντοπίστε στο χάρτη σε ποια κράτη βρίσκεται το βορειότερο, το νοτιότερο, το ανατολικότερο και το δυτικότερο σημείο της Ευρώπης συμπεριλαμβανομένων και των νησιών.

Χάρη στη γεωγραφική θέση της, η Ευρώπη διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα. Θεωρείται το «σταυροδρόμι τριών ηπείρων». Στα εδάφη της συναντώνται οι περισσότεροι λαοί της Γης. Στις πόλεις της πραγματοποιούνται οι μεγαλύτερες διεθνείς εκθέσεις προϊόντων και γίνονται συγκεντρώσεις επί πολιτιστικών θεμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη των διεθνών συγκοινωνιών, με τις οποίες πραγματοποιούνται οι μετακινήσεις των ανθρώπων και οι μεταφορές των προϊόντων.

Σκέψου και πες ποια άλλα πλεονεκτήματα απορρέουν από τη θέση της Ευρώπης ως προς την οικονομία και τον πολιτισμό.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Χερσαία σύνορα: τα μέρη της ξηράς, με τα οποία συνορεύει μια περιοχή

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας χωριστούμε σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα θα φέρει πληροφορίες για τα στενά του Γιβραλτάρ και η άλλη για τα στενά του Ελλησπόντου (δηλαδή τα δύο σημεία, με τα οποία η ευρωπαϊκή ήπειρος επικοινωνεί με άλλες ηπείρους).

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Ένας άλλος μύθος για την Ευρώπη

Η Ευρώπη ήταν Βασιλοπούλα της Φοινίκης, μιας χώρας της Ασίας κοντά στην Κύπρο. Ήταν τόσο όμορφη, που όταν την είδε μια μέρα ο Δίας την αγάπησε και θέλησε να την κάνει γυναίκα του. Μεταμορφώθηκε σε έναν ωραίο ταύρο και την πλησίασε σιγά-σιγά. Η Ευρώπη χάρηξε το ζώο και κάθισε στην πλάτη του. Τότε ο ταύρος έβγαλε φτερά και πέταξε με την κοπέλα μακριά. Έφθασε στην Κρήτη, όπου η Ευρώπη παντρεύτηκε το Δία και γέννησε τρεις γιους. Ένας από αυτούς ήταν ο Μίνωας, ο ξακουστός βασιλιάς της Κρήτης.

Οι συγγραφείς

Ο οριζόντιος διαμελισμός της Ευρώπης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ποια είναι τα σημαντικότερα ακτογραφικά στοιχεία της Ευρώπης

Εικόνα 25.1: Οι μεγάλες χερσόνησοι της Ευρώπης

Βρείτε στο χάρτη τις μεγαλύτερες χερσονήσους και τους κόλπους της Ευρώπης.

Η Ευρώπη βρέχεται βόρεια από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό, δυτικά από τον Ατλαντικό Ωκεανό, νότια από τη Μεσόγειο Θάλασσα και νοτιοδυτικά από τη Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινο Πόντο). Έχει εκτεταμένο μήκος ακτών. Η **ακτογραμμή** της είναι 77.902 χιλιόμετρα.

Οι ακτές της Ευρώπης παρουσιάζουν έντονο διαμελισμό, τον εντονότερο από όλες τις άλλες ηπείρους. Οι κόλποι, οι χερσόνησοι, τα ακρωτήρια και τα νησιά προσδίδουν στην Ευρώπη ξεχωριστή ομορφιά.

Κεφάλαιο 25ο

Η Βόρεια Σκανδιναβία σκεπάζεται από πάγους, οι οποίοι στο πέρασμα των χιλιάδων ετών έχουν διαβρώσει τις ακτές της και έχουν δημιουργήσει πολύπλοκους δαντελωτούς κόλπους, τα «**φιόρδ**». Τα πιο χαρακτηριστικά φιόρδ είναι αυτά της Νορβηγίας.

Ας συζητήσουμε γιατί οι ακτές της Ρωσίας στη Βόρεια Θάλασσα δεν μοιάζουν με τις ακτές της Νορβηγίας, παρόλο που είναι γειτονικές.

Χάρτης 25.1α

Χάρτης 25.1β

Ας παρατηρήσουμε τους χάρτες, για να βρούμε ποια κράτη ανήκουν σε κάθε μία από τις μεγάλες χερσονήσους της Ευρώπης.

Στη Βαλκανική χερσόνησο οι γεωλογικές διεργασίες (σεισμοί, ηφαίστεια), που συνέβησαν πριν από εκατομμύρια και δισεκατομμύρια χρόνια, δημιούργησαν όχι μόνο έντονο οριζόντιο διαμελισμό, αλλά και πολύ μεγάλο αριθμό νησιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Ελλάδα και η Κροατία.

Χάρτης 25.1γ

Βρείτε και ονομάστε τα μεγαλύτερα νησιά της Ευρώπης.

Στους κόλπους της Ευρώπης έχουν δημιουργηθεί μεγάλα λιμάνια, για να εξυπηρετούν τις συγκοινωνίες, τις μεταφορές και το εμπόριο.

Εικόνα 25.2:

Το λιμάνι του Αμβούργου (Γερμανία)

Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι ωφέλειες που απορρέουν από την ύπαρξη των μεγάλων λιμανιών;

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Ακτογραμμή: η γραμμή που σχηματίζουν οι ακτές μιας περιοχής

Φιόρδ: πολύπλοκοι δαντελωτοί μικροί κόλποι της Βόρειας Ευρώπης, που σχηματίστηκαν από τη διάβρωση των ακτών

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα καταγράψει τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου. Η δεύτερη θα καταγράψει τα υπόλοιπα μεγάλα νησιά της Ευρώπης. Η τρίτη ομάδα θα βρει σε ποια κράτη ανήκουν τα νησιά αυτά ή αν είναι ανεξάρτητα κράτη.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

«Ιφιγένεια εν Ταύροις»

Η χερσόνησος της Κριμαίας είναι η χώρα των Ταύρων, η Ταυρίδα, στην οποία η θεά Άρτεμις μετέφερε τυλιγμένη μέσα σε σύννεφο την Ιφιγένεια σώζοντάς την από τη θυσία, που ετοίμασε ο Αγαμέμνονας. Η Άρτεμις την έκανε ιέρεια του ναού της. Οι Ταύροι ήταν ένας άγριος και πολεμοχαρής λαός, ζούσαν από ληστρικές επιδρομές και θυσίαζαν στο βωμό της Ορσιλόχης τους ξένους που συνελάμβαναν στη χώρα τους. Η Ορσιλόχη ήταν η θεά που λάτρευαν και ταυτιζόταν με την Ταυροπόλο Αρτέμιδα. Όταν ο Ορέστης και ο εξάδελφός του ο Πυλάδης βρέθηκαν στη χώρα των Ταύρων με σκοπό να κλέψουν το ξόανο της θεάς (κατόπιν εντολής του Απόλλωνα), συνελήφθησαν από τους Ταύρους και οδηγήθηκαν στο ναό για θυσία. Εκεί με θαυμαστό τρόπο έγινε η αναγνώριση των δύο αδελφών, της Ιφιγένειας και του Ορέστη, οι οποίοι μαζί με τον Πυλάδη κατάφεραν με τη βοήθεια της θεάς να δραπετεύσουν και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους φέρνοντας και το αγαλματίδιο, για να εκτελεστεί η εντολή του θεού.

Οι συγγραφείς

Ο κατακόρυφος διαμελισμός της Ευρώπης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ❖ ποια είναι τα μεγαλύτερα βουνά και οι πεδιάδες της Ευρώπης
- ❖ ποια είναι τα μεγαλύτερα ποτάμια και οι λίμνες της Ευρώπης

Εικόνα 26.1: Γεωμορφολογικός χάρτης της Ευρώπης

Παρατηρώντας το χάρτη βρείτε τις οροσειρές που καλύπτουν το έδαφος της Ευρώπης. Σε ποια κράτη εκτείνονται οι οροσειρές αυτές;